

חלק ד: התמריץ להשקיע

95	פרק אחד עשר: היעילות השולית של ההון
103	פרק שנים עשר: מצב הציפיות לטווח ארוך
115	פרק שלושה עשר: התאוריה הכללית של שער הריבית
122	פרק ארבעה עשר: התאוריה הקלסית של שער הריבית נספח: על שער הריבית ב"עקרונות הכלכלה" של מרשל,
129	ב"עקרונות הכלכלה המדינית" של ריקרדו ובמקומות אחרים
136	פרק חמישה עשר: התמריצים הפסיכולוגיים והעסקיים לנזילות
146	פרק שישה עשר: כמה הערות על מהותו של הון
154	פרק שבעה עשר: תכונות היסוד של ריבית וכסף
169	פרק שמונה עשר: ניסוח חדש לתאוריה הכלכלית של התעסוקה

חלק ה: שכר נקוב ומחירים

179	פרק תשעה עשר: שינויים בשכר נקוב
189	נספח: "תורת האבטלה" של פרופ' פיגו
196	פרק עשרים: פונקציית התעסוקה
204	פרק עשרים ואחד: תורת המחירים

חלק ו: הערות קצרות הנובעות מהתאוריה הכללית

219	פרק עשרים ושניים: הערות על מחזור העסקים
	פרק עשרים ושלושה: הערות על מרכנתיליזם, חוקי הנשך, כסף מבויל ותאוריות של צריכת חסר
232	פרק עשרים וארבעה: הערות סיכום על הפילוסופיה החברתית
261	שהתאוריה הכללית עשויה להוליך אליה
269	מפתח השמות והעניינים

הקדמה למהדורה העברית

יוסף זעירא

ספרו של ג'ון מיינרד קיינס "התאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית וכסף" הופיע בעיצומו של המשבר הכלכלי העמוק ביותר שידע העולם בתקופה המודרנית, שהחל בשנת 1929 ונמשך עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. הספר, שיצא לאור בשנת 1936, הציע הסבר למשבר הכלכלי ולעוצמתו וגם דרכים לצמצומו וליציאה ממנו על ידי הגברת מעורבות הממשלה במשק. המשבר הגדול היה כרוך בשיעורי אבטלה גבוהים ביותר ולכן הייתה לו השפעה חברתית ופוליטית עצומה. הצעותיו של קיינס למעורבות ממשלתית גוברת בכלכלה היו בעלות חשיבות רבה לחברה ולפוליטיקה, ולא רק כלכליות במובן הצר של המילה. לכן רבים רואים ב"התאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית והכסף" לא רק את הספר הכלכלי החשוב ביותר במאה העשרים, אלא גם אחד הספרים החשובים במדעי החברה בכלל במאה זו.

ספרו של קיינס, מעבר להשפעתו הרבה מחוץ לתחום הכלכלה, הוא בראש וראשונה ספר כלכלי והשפעתו העמוקה ביותר היא בתחום זה. הספר שינה את מדע הכלכלה לבלי הכר. הוא הציע תאוריה חדשה למשברים הכלכליים, תאוריה המעוררת דיון וויכוח עד היום, כשישים שנה לאחר הופעתה. גם כיום נחלקים הכלכלנים החוקרים את התנודות הכלכליות, או את מחזורי העסקים, לקיינסיאנים, קיינסיאנים חדשים, פוסט־קיינסיאנים, אנטי־קיינסיאנים ועוד ועוד. הספר קבע סדר יום חדש לחשיבה הכלכלית ואף שינה באופן דרמטי את המתודולוגיה של מדע הכלכלה. ניתן אפוא לומר כי זהו ספר מהפכני מכל הבחינות.

ראשית הוקם תחום חדש בכלכלה – מקרו־כלכלה – המקיף היום יותר ממחצית המחקר הכלכלי. תחום המקרו־כלכלה עוסק בתופעות כלכליות המופיעות בכלל המשק (הלאומי ואף העולמי) ולא רק בענף מסוים או בחלק ממנו, תופעות כמו צמיחה כלכלית, מחזורי עסקים, אבטלה, אינפלציה ועוד. כלכלנים עסקו כמובן בשאלות המקרו־כלכליות לפני קיינס, ודי לציין את ספרו של אדם סמית "עושר האומות" כדוגמה בולטת לכך. אך מקרו־כלכלה כתחום מדעי מובהק נוצר רק עם הופעת ספרו של קיינס. ספר זה הוא הראשון שבנה מודל מקרו־כלכלי בצורה המוכרת לנו היום, כלומר תאוריה המתארת ומנתחת שווקים מצרפיים. לא עוד שווקים למוצרים השונים, אלא שוק מצרפי למוצרים, כאשר דגש מושם בביקוש המצרפי למוצרים. לא עוד שווקים לעובדים במגזרים או במקצועות שונים, אלא

שוק העבודה המצרפי שבו מתואר הביקוש המצרפי לעובדים על ידי הפירמות מצד אחד והיצע העבודה המצרפי של משקי הבית מצד שני. בשוק זה עודף ההיצע על פני הביקוש הוא הקובע את שיעור האבטלה. ובאותו אופן שוק ההון אף הוא שוק מצרפי. במקום מגוון עצום ורב של נכסים פיננסיים מתואר שוק מצרפי שבו שני נכסים בלבד, אגרות חוב וכסף. מעבר זה מדיון בשווקים רבים לשלושה שווקים מצרפיים מאפיין את החשיבה המקרו-כלכלית. פריצת הדרך המשמעותית בכיוון זה נעשתה בספרו של קיינס.

יש סיבה נוספת לכך ש"התאוריה הכללית", כפי שהספר נקרא לרוב דרך קיצור, הוא הספר המכונן של תחום המקרו-כלכלה. סיבה זו קשורה לכך שתחום זה עוסק אמנם בשווקים מצרפיים, אך לא באחד מהם בלבד אלא בכלם יחד, שכן קשרי הגומלין ביניהם חשובים ביותר לצורך הבנת התופעות המקרו-כלכליות. הראשון שהמחיש זאת הוא קיינס. ב"תאוריה הכללית" קיינס מראה כי לא ניתן להבין את נושא האבטלה מתוך לימוד שוק העבודה בלבד. גם אם השכר יורד דיו כדי להפוך העסקת עוד עובדים לכדאית, עדיין הם לא יועסקו אם אין מספיק ביקוש לתוצרתם. כלומר לא ניתן להבין את תופעת האבטלה מבלי להבין את שוק המוצרים ואת הביקוש המצרפי למוצרים. וכדי להבין את הביקוש למוצרים יש להבין הן את הביקוש לצריכה והן את הביקוש להשקעה. והביקוש להשקעה תלוי כמובן בשער הריבית, שכן שער ריבית נמוך מאפשר ללוות ולהשקיע ביתר קלות. ושער הריבית תלוי בשוקי ההון או בשוקי הנכסים והכסף. כך קיבל קיינס שרשרת של קשרים בין מגורי המשק השונים שרק ההבנה של כולם ושל דרך פעולתם יחד יכולה להסביר את האבטלה הגבוהה והמשבר הכלכלי. המקרו-כלכלה צמחה אפוא מתוך ההבנה כי אי אפשר להבין את תופעות היסוד הכלכליות, צמיחה כלכלית, מחזורי עסקים, אינפלציה ואבטלה בלי להבין את כל ענפי המשק המרכזיים ואת הקשרים המסועפים שביניהם. הבנה זו היא תוצאה ישירה של ספרו של קיינס.

"התאוריה הכללית" לא רק פתחה תחום מחקר חדש ומרכזי בכלכלה, אלא אף השפיעה על מדע הכלכלה בתחומים רבים, הן של הניתוח התיאורטי, הן של איסוף ולימוד הנתונים הכלכליים, והן של הבנת המדיניות הכלכלית. בתחום התאוריה הכלכלית תרם ספר זה רבות למעבר מניתוח של שיווי משקל חלקי לשיווי משקל כללי. ההבנה העקרונית שכל השווקים במשק קשורים זה בזה קדמה כמובן לקיינס והופיעה כבר בכתביו של וולרס, שפיתח את מושג שיווי המשקל הכללי עוד בסוף המאה התשע עשרה. אך הבנה זו הייתה מופשטת מאוד עד לפרסום ספרו של קיינס. "התאוריה הכללית" הראתה כיצד ניתן לנתח באופן קונקרטי את הקשרים בין השווקים העיקריים, שוק המוצרים, שוק העבודה ושוקי הכספים וההון. לכן ספר זה נתן דחיפה עזה להמשך המחקר של שיווי המשקל הכללי שפרח בחלק השני של המאה העשרים.

תרומה נוספת של ספר זה לתאוריה הכלכלית היא העיסוק האינטנסיבי בנושא הציפיות הכלכליות. צרכנים, משקיעים, קובעי מדיניות, כולם חושבים על העתיד כאשר הם מקבלים החלטות; החלטותיהם משקפות את הציפיות העתידיות שלהם ולציפיותיהם השפעה רבה על מצב הכלכלה. הבנה זו הנה מרכיב חשוב בספרו של קיינס. היצרנים מחליטים כמה עובדים להעסיק על פי ציפיותיהם בדבר גודל הביקוש שיהיה למוצריהם; הצרכנים מחליטים כמה לצרוך וכמה לחסוך לצריכה עתידית; המשקיעים מחליטים בכמה פרויקטים להשקיע על פי ציפיותיהם מה יהיה מצב העסקים בעתיד הקרוב או הרחוק. קיינס סבר כי ציפיות המשקיעים מושפעות מאוד ממצבי רוח קפריזיים המשתנים תכופות, להם קרא (animal spirits). הוא הניח כי התנודות במצבי הרוח של המשקיעים הם הגורם העיקרי לתנודות הכלכליות במשק כולו, דרך השפעתן על הביקוש להשקעות. בספרו הוא לא פיתח באופן מלא תאוריה של ציפיות כלכליות, אך הזרקור שהפנה למשתנה חשוב זה עשה את שלו. במחצית השנייה של המאה העשרים הפך נושא הציפיות לנושא מרכזי במחקר כלכלי והוביל להבנות כלכליות רבות וחשובות.

“התיאוריה הכללית” הוא ספר בתאוריה כלכלית. עם זאת הוא נתן דחיפה אדירה להתפתחות האקונומטריקה, המדע הבדוק באופן סטטיסטי קשרים בין משתנים כלכליים אמפיריים. הסיבה לכך היא שהמודל הקיינסי מציג קשרים תאורטיים בעלי אופי מתמטי בין משתנים כלכליים שונים: הצריכה המצרפית תלויה בהכנסה הלאומית, הביקוש להשקעות תלוי בשער הריבית, והביקוש לכסף תלוי בשער הריבית אף הוא. מהר מאד החלו כלכלנים לבדוק קשרים אלו באופן אמפירי. כתוצאה מכך התפתחו מאוד הן מדידת המשתנים הללו והן הכלים הסטטיסטיים המשמשים את האקונומטריקה. בין הכלכלנים שהובילו את תכנית המחקר האמפירית הזו היו לורנס קליין, פרנקו מודיליאני, מילטון פרידמן, כולם חתני פרס נובל, ועוד אחרים. חלק מהם תמכו בתאוריה של קיינס וחלק חלקו עליו, אך כולם צעדו בנתיב שהותווה על ידי הספר החשוב הזה וכולם ניסו להתמודד עם השאלות שספר זה הציג.

נושא אחר שהושפע רבות מספרו של קיינס הוא כמובן נושא המדיניות הכלכלית. קיינס טען כי האבטלה לא תיפתר מאליה על ידי תהליכי ההתאמה של השווקים, קרי שינויי המחירים כתוצאה של עודפי ביקוש או היצע. מכאן הסיק שיש צורך במעורבות ממשלתית כדי לסייע בצמצום האבטלה ובהחלשת עוצמתו של מחזור העסקים. אף שכלכלנים אחרים שקדמו לו דנו בסוגיית מעורבות הממשלה בשווקים שונים, כאשר יש כשלי שוק, כמו מונופול, או זיהום והשפעה סביבתית, לא היה כלכלן שקדם לו בראייה רחבה שעל הממשלה להתערב כדי לפתור בעיה כלל משקית. אין ספק שמסקנה זו הייתה קשורה לתקופה שקיינס חי ופעל בה. לאחר מלחמת העולם הראשונה התרחבה הדמוקרטיה לכלל האוכלוסייה ברוב ארצות אירופה. ממשלות לא יכלו עוד להתעלם ממצוקתם של

המובטלים שלראשונה השתתפו במשחק הדמוקרטי. על ממשלות נוצר לחץ לפעול לצמצום האבטלה. לחץ זה היה כבד במיוחד בזמן המשבר הגדול, שכן שיעורי האבטלה היו גבוהים במיוחד. במצב זה באו דבריו של קיינס לציבור הרחב כמסר חיוני ונחוץ מתמיד. הדרכים שבהן יכולה הממשלה לצמצם את האבטלה רבות ומגוונות. היא יכולה להשתמש במדיניות מוניטרית על ידי הורדת שער הריבית; היא יכולה להשתמש במדיניות פיסקלית על ידי הרחבת הוצאותיה; והיא יכולה גם להשפיע בדרכים אחרות, רדיקליות יותר, כפי שקיינס עצמו המליץ בספרו בפרק עשרים וארבעה. הוא מציע שם מדיניות של חלוקה שוויונית יותר של הכנסות כדי להגדיל את הצריכה הפרטית ולהגדיל כך את הביקוש המצרפי למוצרים. אך במבט לאחור פחות חשוב סוג המדיניות שהממשלה מפעילה לעומת עצם ההבנה של הצורך במעורבות ממשלתית. קיינס פתח את הדיון בנושא הקרוי מדיניות ייצוב (stabilization policy), כלומר מדיניות החותרת לצמצם את עוצמת מחזורי העסקים. הדיון בנושא זה הפך להיות מרכזי בכלכלה והוא נמשך כל העת, מתרחב ומסתעף.

הספר "התאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית והכסף" הוא אפוא אבן הדרך המשמעותית ביותר בהתפתחות המחשבה הכלכלית במאה העשרים. הוא השפיע על החשיבה, על המחקר המדעי, על איסוף הנתונים הכלכליים ועל עיצוב המדיניות הכלכלית. ניתן לומר כי ספר זה תואם מאין כמוהו את משפטי הסיום המפורסמים שבו:

רעיונות הכלכלנים והפילוסופים הפוליטיים, בין כשהם צודקים ובין כשהם שוגים, חזקים מהמקובל לחשוב. אכן, העולם כמעט ואינו נשלט אלא בהם. אנשי מעשה, המאמינים שהם עצמם משוחררים מהשפעות אינטלקטואליות כלשהן, משועבדים בדרך כלל לכלכלן כלשהו שעבר זמנו. שליטים מטורפים, השומעים קולות המנסרים בחלל, שואבים את רוח התזוית מחיבוריו של כתבן אקדמי שאבד עליו הכלח. מובטחני שיש הגומה רבתי בהערכת כוחם של אינטרסים משוריינים לעומת רעיונות המחלחים בהדרגה. אמנם, לא מיד אלא בחלוף זמן מסוים [...] אבל במקדם או במאוחר, רעיונות ולא אינטרסים משוריינים הם שישפיעו – אם לטובה ואם לרעה.

רעיונותיו של קיינס פילסו דרך לתודעת הציבור במהירות רבה והחלו להשפיע כבר בשנות השלושים של המאה העשרים. עם פרסום ספרו של פ"א סמואלסון "מבוא לכלכלה" ב-1949 הפכו יסודות המודל של קיינס לנכס צאן ברזל הנלמד על ידי כל תלמיד שנה א' לכלכלה בעולם. מי שממשיך בלימודי הכלכלה נתקל ברעיונות אלו שוב ושוב בנוסחים מתקדמים ומעודכנים יותר ויותר. אולם למרות

הקדמה למהדורה העברית | יא

תפוצתם הרבה של רעיונותיו של קיינס בישראל לא זכינו עד כה לקרוא את הספר המקורי בעברית. הודות למאמציה של הוצאת מאגנס יש באפשרותנו לקרוא את "התאוריה הכללית" בנוסח העברי ועל כך אין לנו אלא לשמוח.

האוניברסיטה העברית, ירושלים

אוקטובר 2005

ברחבי העולם. מאז הפך לדמות ציבורית ברמה הלאומית שקולה נשמע בכל נושאי הכלכלה הבריטית בין שתי מלחמות העולם.

קיינס נודע בראש וראשונה בזכות תרומתו רבת החשיבות לכלכלה המוניטרית. ספרו החשוב הראשון בנושא זה היה *A Tract on Monetary Reform* (מסה על רפורמה מוניטרית) שראה אור ב-1923. היה זה בעיקרו עיבוד של סדרת המאמרים שפרסם בעיתון "מנצ'סטר גארדיין" שנה קודם לכן בנושאי אינפלציה, דפלציה וחוסר איזון בשערי החליפין – הבעיות הכלכליות המרכזיות שהעסיקו את אירופה לאחר מלחמת העולם הראשונה. במוקד הספר עמדו לפיכך שאלות של קביעת מדיניות, ואילו הדיון התאורטי בו מועט. עיקרו סיכום התאוריה הכמותית של הכסף בגרסת קמברידג' שפיתחו מוריו מרשל ופיגו.

במחצית השנייה של שנות העשרים החל קיינס בכתיבת הספר שקיווה כי יהיה גולת הכותרת של עבודתו המדעית: *A Treatise on Money* (מסה על כסף). הספר יצא לאור בשני כרכים ב-1930. בניגוד לספרו על הרפורמה המוניטרית, ספר זה נועד לכלכלנים מקצועיים, ומבחינת מבנהו וסגנונו הוא השיטתי והמדעי בכתביו בנושאי כלכלה.

החיבור מבוסס על שתי "משוואות יסוד", כפי שכינה אותן קיינס, אשר בעזרתן הוא ניתח את היחס שבין עלות הייצור של יחידת תפוקה (כולל רווח סביר) לבין מחירה בשוק. מערכת כלכלית מאוזנת הנהנית מתעסוקה מלאה היא זו שבה קיים שוויון בין השניים, כלומר עלות הייצור = מחיר. אולם כשהעלות גבוהה מהמחיר הפירמות יפסידו ויצמצמו בהתאמה את תפוקתן, דבר שיגרור אחריו עלייה באבטלה. באמצעות הגדרות המיוחדות הראה קיינס שהפסדים אלה שווים לעודף החיסכון על ההשקעה. בכך ראה את המפתח לפתרון שאלת האבטלה: על הבנק המרכזי לנהל מדיניות שתוריד את שער הריבית; פעילות זו תעודד השקעות, דבר שיבטל את עודף החיסכון ואת ההפסדים הנוצרים בעקבותיו, ולפיכך תעלה רמת התעסוקה.

בכרך השני של "החיבור", הנקרא *The Applied Theory of Money* (התאוריה היישומית של הכסף) הביא קיינס אומדנים אמפיריים של המשתנים השונים של "משוואות היסוד" שלו, וכן נתן מה שהיו בעיניו דוגמאות היסטוריות לאופן פעולתם. נוסף לכך תיאר את ההיבטים המוסדיים של המערכות הפיננסיות הארציות והבינלאומיות, תוך שימת דגש, בשני ההקשרים, בבעיות "השליטה המוניטרית" באמצעות מדיניות שער הריבית של הבנק המרכזי.

חרף ציפיותיו המפליגות, נוכח קיינס עד מהרה שהחלק התאורטי של הספר אינו זוכה להערכה רבה בקרב אנשי המקצוע. במידה מסוימת היתה הסיבה לכך נעוצה בעובדה – שבה הודה קיינס בחצי פה – שהתאוריה אשר פיתח כבר הוצגה ברובה עליידי הכלכלן השוודי קנוט ויקסל (Wicksell) בשלהי המאה התשע עשרה. יתרה מזאת, הביקורת טענה מצד אחד ש"משוואות היסוד" של קיינס הן טאוטולוגיות, ומצד שני שה"חיבור" אמנם הסביר מהם כוחות השוק הגורמים להתרחבות התפוקה או

לצמצומה, אך לא הסביר מהו הגורם הקובע את רמתה בפועל בכל תקופה שהיא. בעקבות ביקורת זו החל קיינס בכתיבת ספר חדש – *The General Theory of Employment, Interest and Money* (התאוריה הכללית של תעסוקה, ריבית וכסף). הספר, שהופיע ב־1936, חולל מיד עם הופעתו מהפכה בתאוריה של המקרו־כלכלה. חידושו העיקרי הוא התאוריה בדבר הביקוש המצרפי, ומרכיביה העיקריים הם התאוריה של פונקציית הצריכה (הקובעת את מרכיב הצריכה בביקוש המצרפי כפונקצייה של רמת ההכנסה); תאוריית היעילות השולית של ההון (הקובעת את רכיב ההשקעות בביקוש המצרפי כפונקצייה של שער הריבית); ותאוריית העדפת הנזילות (הקובעת את רמת שער הריבית, ומכאן את רמת ההשקעות). רמת האיוון של התפוקה במשק היא אפוא זו המביאה לשוויון בין הביקוש המצרפי לתפוקה לבין התפוקה בפועל. תרומתו העיקרית של קיינס הייתה ניתוח הכוחות המולטיכיים לאיוון הזה, והדגשתו שרמת האיוון המושגת בדרך זו אינה בהכרח הרמה המבטיחה תעסוקה מלאה. יתר על כן, ייתכן שמדיניות מונטירית (כלומר הורדת שער הריבית) לא תעודד השקעות במידה שתספיק ליצור תעסוקה מלאה. במקרים כאלה יהיה צורך במדיניות פיסקלית (כלומר הגדלת הוצאות הממשלה) כדי להשיג מטרה זו. כך סיפק קיינס את הביסוס התאורטי למדיניות של עבודות ציבוריות במימון ממשלתי כפתרון לבעיית האבטלה. ואף שתמיכה במדיניות כזאת הובעה כבר קודם, היא לא נתקבלה על דעת רבים אלא אחרי הופעת "התאוריה הכללית". למרות דברי הביקורת והפולמוס הרבים שהניבה "התאוריה הכללית", עמד המבנה האנליטי הבסיסי שלה בעינו ללא עוררין. יתרה מזו, ספר זה קבע את המסגרת המושגית ששימשה עשרות שנים את המחקר – התאורטי והאמפירי כאחד – במקרו־כלכלה, וכך היה להישג מדעי מהמעלה הראשונה.

אולם תהיה זו טעות לחשוב שקיינס הקדיש את כל עתותיו ומרצו בין שתי מלחמות העולם לכתיבת ספריו באווירת השלווה והרוגע של מגדל השן האקדמי. היפוכו של דבר, בעקבות הופעת ספרו "התוצאות הכלכליות של השלום" ב־1919 הוא הפך לדמות ציבורית פעילה. קיינס התפטר ממשרתו כמרצה באוניברסיטה וחילק את זמנו בין לונדון לקמברידג', כשהוא שוהה בבירה רוב ימות השבוע ומייחד את סופי השבוע הארוכים לאוניברסיטה, בה הוסיף לשמש עמית ב"קיינס קולג'" ולקיים מדי יום ב' בשבוע בסמסטר הסתיו קורס על כלכלה מוניטרית. הרצאותיו משכו קהל רב של סטודנטים, אנשי סגל ואורחים, ובמהלכן הוא השמיע את התאוריות החדשות שלו תוך כדי גיבושן. בערבי יום ב' ניהל את דיוני "המועדון לכלכלה מדינית" המפורסם שלו ובבוקר המחרת היה חוזר ללונדון.

פעילותו הציבורית הענפה בענייני מדיניות בשנים שבין שתי מלחמות העולם מצאה בין השאר את ביטויה בשלושת מאות המאמרים ומעלה שפרסם הן בכתבי־העת של האליטה האינטלקטואלית (בעיקר ב־*The Nation and Athenaeum* ויורשו *The New Statesman and Nation*), וכן בעיתונות היומית הפופולרית. רבים מהם הועתקו

(ברשות) עליידי עיתונים ברחבי העולם. מבחר מפרסומים אלה ואחרים הופיע ב־1931 בספר שאותו הכתיר בשם *Essays in Persuasion* ("מסות שכנוע"). אלה הצטיינו בסגנון פובליציסטי מבריק והפגינו את כישרונו הספרותי המובהק. סגולות אלה מאפיינות גם את ספרו *Essays in Biography* ("מסות ביוגרפיות") שראה אור ב־1933. מככבים בו דמויות פוליטיות מרכזיות שהכיר וכלכלנים בריטיים נודעים. עם הבולטות במסות מרתקות אלה נמנות חיבורו על תומס מלתוס ופרק זיכרונות מרתק על מורו אלפרד מרשל.

בצומתי הכרעה בין שתי מלחמות העולם פרסם קיינס חוברות הסברה רבות השפעה ובהן ניתוחיו הכלכליים והפוליטיים והעלה בנימה בוטחת את הצעותיו. בין אלה ראיות להיזכר *The Economic Consequences of Mr. Churchill* (התוצאות הכלכליות של מר צ'רצ'יל) שנכתבה בתקופה הסוערת שאחרי החזרה לבסיס הזהב ב־1925; *Can Lloyd George Do It?* (היוכל לויד ג'ורג' לעשות זאת?), פרסום שבו תמך בהתחייבותה של המפלגה הליברלית במערכת הבחירות של 1929 להיאבק באבטלה באמצעות עבודות ציבוריות; *The Means to Prosperity* (האמצעים להשגת שגשוג) שאף היא תמכה בעבודות ציבוריות (הפעם תוך שימוש במושג החדש "מכפיל") על רקע העמקת המשבר הכלכלי, שעה שב־1940 בעיות המיתון פינו את מקומן לשאלת מימון המלחמה.

קיינס השפיע על המערכת המדינית לא רק באמצעות כתיבתו העיתונאית אלא גם כחבר בגופים ממשלתיים שונים. הוא היה הדמות המרכזית בוועדת הכספים והתעשייה (ועדת מקמילן) בשנים 1929-1931. כן היה חבר הוועדה הכלכלית המייעצת בשנים 1930-1939 ויושב־ראש ועדת הכלכלנים ב־1930. ועדות אלה הוקמו עליידי ממשלת בריטניה כדי שייעצו לה כיצד להתגבר על המשבר הכלכלי חסר התקדים שפקד את בריטניה ואת העולם המערבי כולו.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה נתמנה קיינס ליועץ שר האוצר, תפקיד שמילא עד סוף ימיו. כן ניהל את המשאומתן עם האמריקנים על תכנית "החכר והשאל" ב־1944 ועל המלווה המיוחד שהוענק לארצו לאחר המלחמה. כמו כן היה מהדמויות הבולטות בוועידת ברטון וודס (Bretton Woods) ב־1944, שבה נוסדו קרן המטבע הבינלאומית והבנק העולמי. בתפקידיו אלה כתב קיינס איך־ספור איגרות, דוחות, הצעות וכדומה, שהחשובות שבהן הופיעו בשנות השבעים של המאה העשרים בספר מרובה הכרכים *The Collected Writings of J.M.K.* (כתביו המקובצים של ג'ון מיינרד קיינס).

התעניינותו הרבה בשאלות של מדיניות השפיעו עמוקות על כיוון כתיבתו המדעית. הדבר בולט בלי ספק בחיבורו על הרפורמה המוניטרית (1923), שראשיתו במאמריו בעיתונות על בעיות כלכליות שוטפות. בדומה לכך הדגש החזק ששם קיינס במסתו "על הכסף" (1930) בשאלות האבטלה והנהגת בסיס הזהב שיקף את הבעיות הכלכליות המרכזיות של התקופה, בעיקר בבריטניה. אולם בעת כתיבת

ספרו "התאוריה הכללית" (1936) בסיס הזהב ננטש בעוד שבעיית האבטלה הלכה והחמירה. אי לכך "התאוריה הכללית" עוסקת כמעט באופן בלבדי בשאלת האבטלה ההמונית המתמשכת במערכת כלכלית סגורה – כלומר במערכת שאינה כפופה למגבלות המוטלות על-ידי בסיס הזהב.

תחומי התעניינותו של קיינס חרגו כאמור מתחומי הכלכלה גרדא. שנים רבות היה קשור לחוג "בלומסברי" המפורסם, שעם חבריו נמנו טובי הסופרים והאמנים של בריטניה. הוא התעניין גם בתאטרון ובמחול (אשתו הייתה רקדנית ממוצא רוסי), בציור ובאיסוף ספרים נדירים. ניתן אפוא לקבוע שקיינס תפס מקום מרכזי בחיי הרוח של בריטניה בתקופתו.

תרגם עמי שמיר

